
Herkus Kunčius

KIPRAS, FIODORAS IR KITI

(kauno operetė)

Pigašiai-Kaunas
2002

Veikėjai:

KIPRAS PETRAUSKAS - *tenoras*
FIODORAS ŠALIAPINAS - *bosas*

VIENOŽINSKIS - *tenoras*
SKLĖRIUS - *baritonas*
ŽMUIDZINAVIČIUS - *baritonas*
DUBENECKIS - *baritonas*
KALPOKAS - *tenoras*
DUBENECKIENĖ-KALPOKIENĖ – *mezzo sopranas*

SUTKUS VILKOLAKIS - *baritonas*

MAIRONIS - *tenoras*
PRELATAS JAKŠTAS DAMBRAUSKAS
KANAUNINKAS TUMAS VAIŽGANTAS
PONIA RENĖ – *mezzo sopranas*
MINISTERIENĖ SLIŽIENĖ
SALOMĖJA NĖRIS - *sopranas*

SMETONA - *tenoras*

TARABILDAITĖ
JONYNAS
LIPŠICAS - *tenoras*

BANDITAS
TARDYTOJA - *sopranas*
PRIŽIŪRĖTOJAS

BINKIS - *tenoras*
KRĖVĖ - *bosas*
SRUOGA
HERBAČIAUSKAS
ŠABANIAUSKAS - *tenoras*

Galdikas, Dobužinskis, Bukša, ponai, ponios, Meno mokyklos dėstytojai, studentai, vilkolakininkai, karininkai, kaliniai, trečiafrontininkai, stepo meistras, gimnastė, policininkai, Zofija Smetonienė

Nr.1 / Prologas

Niūrus XXI – sis amžius. Scenos gilumoje iš už persišveičiančio tiulio siaučia žiema. Pusto Kaune. It vaiduokliai stūkso apsnigtos vienišos statulos, iš kurių pozų gali atpažinti iškiliausius I-sios Nepriklausomybės laikotarpio veikėjus. Čia ir 4 komunarai, S.Nėris, S.Darius, S.Girėnas, prezidentai Stulginskis, Grinius, Smetona. Nestinga ir karvedžių biustų, vienas kitas bareljefinis kompozitorius, Vytautas, Kęstutis, architektas, Nykštukas iš Karo muziejaus sodelio, P. Cvirka, Nepriklausomybės paminklas etc.

Pamažu pūga ima rimti. O atbundant gamtai, tirpstant sniegui, veikėjų paminklai ima judėti. Nedrąsiai. Netrukus jie, išsilaisvinę iš kausčusių bronzos, granito, ažuolo rūbų, tampa vis gyvesni ir gyvesni. Sveikinasi. Kai kurie, nesimatę iššius dešimtmečius, puola vienas kitam į glėbį, glėbesčiuojasi, bučiuojasi it seniausiai nesimatę draugai, liečia, tikrina vienas kitą. Kiti – pažintis vienas kito nenori, šalinasi.

Vis daugiau prisikėlusiuju scenoje, vis akivaizdesnis atgimimas. Atrodo, kad net ir Nepriklausomybės statula stryktelėjo nuo savo aukštumų, kad galėtų pasidžiaugti pavasariu – atgimusios istorijos regresija.

Suskamba Prisikėlimo varpai. Nelyg per Paskutinįjį Teismą iš po žemių vis lenda ir auga Kipro bei vėluojantys mažiau už jį svarių asmenybių biustai, torsai, kūnų dalys.

Aleliuja!

Kaunas pabunda.

Vis daugiau šviesos, spalvų. Oras gaivus, taip ir norisi kvėpuoti pilna krūtine, šlovinti gyvenimą, laisvę, save.

Kauno Valstybės teatro scena. Darbininkai, rekvizitoriai etc. ruošia sceną būsimam "Fausto" spektakliui – neilniam įvykiui Laikinojoje sostinėje.

Su stačiai pamaldžia svita į sceną įžengia vietinės reikšmės žvaigždė Kipras Petrauskas ir gastrolierius Fiodoras Šaliapinas – abu su iš civilių gretų išsiskiriančiais Fausto ir Mefistofelio sceniniais kostiumais. Sustoja. Žiūri, vertina erdvę.

Nr.3 / Scena

KIPRAS: (recitato) Turime ir savo Kučingį, dar vieną kitą. Vienožinskį, Krėvę, Kalpoką, kalbą, raštą, Sruogą, tautines juostas, kryžių, dar... Maironis, tiesa, vis dar yra gyvas. Bet ne čia, kitur.

Fiodoras Šaliapinas kažkaip neartikuluotai numykia. Jis priverstas dalinti autografus nuožmiausiams savo talento gerbėjams, visa tai labai vargina, nes Fiodoras iš emės yra labai kuklus – gamtos vaikas.

KIPRAS (išstumdamas kuklų žmogų iš svitos): O čia mūsų teatro tepliorius... Eikš, nebijok Mstislavai... Eikš gi... Na, ko tu kaip nesavas? – niekas tavęs nesuvalgys. Na, ko gi toks nedrąsus?..

FIODORAS: Tu!? Dobužinskis!?

M. Dobužinskis kukliai trukteli pečiaus.

FIODORAS (apžiūrinėdamas iš galimų pusiu): Dieve, koks didis!

KIPRAS: Kaune dabar glaudžiasi. Daug dirba.

FIODORAS (čiupinėdamas dailininką): Atsimenu dar patį Petrograde su pieštukais, skylėtomis kelnėmis, murzina, o dabar – tikras vyras! – nepažint koks išstypęs, subrendęs, iškart matyti - dailininkas.

Fiodoras Šaliapinas karštai pabučiuoja seną pažįstamą M.Dobužinskį.

KIPRAS (vis aprodinėdamas sceną): Yra pas mus ir "Versalis", "Linksmasis kampelis", "Čepurna", "Metropolis", net Nemuno gatvė, aš, pavyzdžiui, turiu automobilį, nemažai medžioklės trofėjų.

FIODORAS: Prašmatnu Lietuvoj.

KIPRAS (*nevalingai išsitraukęs kortas ir jas maišydamas*): **“Pienocentras” veikia, “Maistas”, konkė, ruletė. Aukštuomenės pramogos: garsiuosiuose Kačerginės, Kulautuvos, Lampėdžių kurortuose, - tik mokėk išsirinkti. O prasižinti, - net vaizduotės nereikia turėti. ...Sumetam? Greitai... Tu? Man dalinti?.. Po kiek dedam?..**

FIODORAS (*kritiškai apžiūrinėdamas svitą, orkestrą*): **O ar turite Kaune, mielasai balandėli, moterų?**

KIPRAS: **Kaip ir visi žmonės – proto ribose, saikingai.**

Fiodoras Šaliapinas, dairydamsis moterų, vėl nutaria patikrinti akustiką. Dirigentas Bukša, visai nenorėdamas įsisteikti gastrolieriui, duoda rūstų ženklą orkestrui jam pritarti.

Nr.4 / Fiodoro Romansas

FIODORAS:(*recitato*) **...I ženščiny? Tai nuostabu, Kipras! Ar ne vėlu?..**

KIPRAS: **Ar nori? – prisiekt gali(?)**

FIODORAS: **Suspėsime iki “Fausto”?**

KIPRAS: **Išties to nori?**

FIODORAS: **Įdomu man būtų pabandyti: žmonės, Šančiai, žiburiai.**

KIPRAS: **Pažvelk, pažvelk, Fiodorai, pažvelk:**

Gastrolierius Fiodoras Šaliapinas, Kipras bei visi likusieji palieka sceną, pasiryžę patirti įspūdingą kelionę po III-IV-tojo dešimtmečio Kauną ir jo vaizdinguosius priemiesčius.

Kauno Laisvės alėja, gyvenimo šurmuliu nenusileidžianti garsiausiems to meto Paryžiaus, Berlyno ar Londono analogams. Vis dažniau girdisi melodinga jidiš kalba. Laikraščių parduotuvėse primygtinai siūlo: “Idiše štime!”, “Najer veg!”, “Idišes lebn!”, “Folksblat!”, “Nevirvat!”. Vis daugiau rabinų, ortodoksų, dviračių, arklių netrūksta ir arabų studentų. Kažkas lesina balandžius, kitas rija ugnį, kažkas prašo išmaldos, kažkas žongliruoja, vilioja, kažkas, jau anksčiau suviliotas, rauda ar net ketina iš nevilties pasikabinti:

”Szlachcic ten, bėdąc w drodze na noclegu w Kownie tak się upił, że niewiedział wcale o sobie”.

”Kogda ja prišla v eto mesto, tut stojala odna evreiskaja korčma. A etot chromoj i gorbatyj, u nego dobryje glaza..”

”Falsch“!

Laisvės alėjoje vieni kitus labai gerai pažįsta, todėl priversti ne tik sveikintis, o stačiai irtis gatve rankoje aukštai iškėlus skrybėlę.

Ekscentriškas Herbačiauskas užkabinėja praeivius, įkyriai siūlydamas paburti iš delno. Pirmyn atgal vaikštinėja nykštukas ir milžinas, - tai naujieji literatūros klasikai Krėvė ir Sruoga.

!

(lipa ant suolo ir karštai deklamuoja):

Gana sacharininti širdis

Ir į skaudžiamas vietas

Kompromisų dėti kompresus.

Kam dvasia susirietus,

**Dvasia kam padvėsus, -
Tam į krūtinę teįrita
Nors bosą spirito –
Vis tiek nebepadėsi.
Ir ne taip, kad po vieną,
Bet urmu visi,
Ir du su puse milijono
Pratarkim kiek galint aiškiau,
Kaip ragas maždaug Jerichono:
(vėl dainuoja)**

Nr.8 / Recitato

Ant suoliuko sėdi keli dailininkai ir skundžiasi, kad menas bei kultūra Lietuvoje yra apgailėtinoje padėtyje.

Audrinasi.

Gestikuliuoja.

Ypač nepatenkintas Kalpokas, kai niekas iš praeivių nelieka patenkinti jo pieštais šaržais.

Vieni prisėda ilgiau, kiti neužsibūna prie dailininkų.

VIENOŽINSKIS: (recitato visi)... O negabus Ministrų kabinetas atsisakė finansuoti statybą. Aš jiems nedviprasmiškai pasakiau: atsistatydinu. Jie, niekšai, atmetė mano raštą. Sako: dirbk. O kaip man baigti Meno mokyklos statybą, jei esu sąžiningas? Kaip!?

Vienožinskis gurkšteli iš butelio ir perduoda kitam.

DUBENECKIS: Aš gi taip pat, Vienožinski, esu represuotas. Jie norėjo, kad aš dirbčiau už niekingus 3,76% Gėda! Kur toliau eiti!? Į disidentus?..

ŽMUIDZINAVIČIUS: O kiek pats, Dubenecki, norėjai?

DUBENECKIS: Antanai, mažiausiai 4% už statybos priežiūrą. Na, galbūt būtume susitarę dėl kokių 3,95% Bet ne mažiau.

KALPOKAS: Niekšai, už tokį pastatą, tokias statybas... Kiek tu širdies, meilės į visa tai, Vladimirai, turėjai sudėti!?

VIENOŽINSKIS: Apie tai ir kalbu. Įsitikinęs, kad tik labai tvirtai tikintis savo darbo būtinumu, galėjo dirbti už tuos sušiktus 3,76% O Volodia Dubeneckis toks ir yra – angelas, ne žmogus – visada pasidalins trupiniu.

ŽMUIDZINAVIČIUS: Ir aš, Žmuidzinavičius, panašus.

VIENOŽINSKIS: Visi mes, Antanai, panašūs. Visi! Štai, žiūrėk: Meno mokykla, kitos patalpos, - mirsim, niekam jų neatiduosim.

DUBENECKIS (“gnyda“): O pinigų tai visada pamiršta pervesti.

VIENOŽINSKIS: Ir kuo tik man jie negrasino: kalėjimu, katorga, teismu, antstoliais, net bobą buvo pakišę. Jei ne mano energija, sugebėjimai, talentas, seniai būčiau viską metęs – atsistatydinčiau iš Meno mokyklos direktoriaus pareigų, pasisiuskit, tai ne, vis dirbu, dirbu...

Vienožinskis iš nuovargio išgeria.

Nepažįstamas praeivis nebyliai paprašo... ir gauna išgerti. Nueina.

DUBENECKIS: **Baik, Justinai, pakenték, neoru karščiuotis. Kaip mes be tavęs... Jei ne tu – 3% nebūčiau gavęs, ne - 2% biurokratai nebūtų pasiūlę!**

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Apie ką aš ir kalbu, - visi mes panašūs.**

KALPOKAS: **Tikri broliai.**

VIENOŽINSKIS: **Bet išties, vyrai, menas suartina.**

DUBENECKIS: **Ir dar kaip suartina.**

Nr.9 / Kvartetas

Nr.10 / Recitato

Dubeneckis išgeria ir labai nenoriai perleidžia butelį kitam.

Praeina Sruoga su Krėve, į nebylių pasiūlymą prisijungti, atsako tokiu pat nebyliu mandagiu atsisakymu.

VIENOŽINSKIS: **O ką bekalbėti apie valstybinius užsakymus! Nebėra! Nieko!!! Švietimo sistema sužlugdyta, kultūra – griuvėsiai, pantomima išvis užribyje, šokiu nedaug kas besidomi.**

KALPOKAS: **Permainų, mums reikia didelių permainų.**

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Žiūriu kartais į savo gauruotus velnius ir galvoju: turbūt lietuviams ir Lietuvai nereikia grožio. ...O gal aš klystu?..**

DUBENECKIS (*„užsiciklinęs“*): **Už tuos niekingus 4%!**

VIENOŽINSKIS: **Nieko nereikia Lietuvai!**

DUBENECKIS (*graudindamasis ir nepamirštantis nuoskaudos*): **Vos už 4%!**

Kalpokas nupiešia save. Čia pat suplėšo piešinį.

Apsigalvojęs sugrįžta Sruoga, nemačiom nuo Krėvės išgeria. Išbėga, vejasi draugą.

KALPOKAS: **O kiek kainuoja dažai, porėmiai, popierius, drobė!? – ar kas nors paklausė manęs, už kiek perku anglį?!**

VIENOŽINSKIS: **Niekas modeliais mokykloje nesutinka būti, dabar visos drovios, ištikimos, užsisagsčiusios iki panagių. ...Ei, panele, panele, zuiki...**

Vienožinskis pabando užkabinti praeivę, ši klyktelėjusi pabėga.

Vienožinskis išgeria.

VIENOŽINSKIS: **Kaimietė.**
DUBENECKIS: **Mužikų kraštas.**

Nr.11 / Binkis: Obelių žiedai

Jau kelintą kartą pro diskutuojančius pareina dainuojantis-deklamuojantis Binkis, šį kartą paslaugiai vedamas už parankės policininko

(kartojant antrą kartą prisijungia

KALPOKAS, ŽMUIDZINAVIČIUS, DUBENECKIS ir CHORAS)

Nr.12 / Recitato

Dailininkai išsitraukia dar vieną butelį. Jį bekemšant Laisvės alėja praeina grakštus Nepriklausomybės paminklas.

KALPOKAS: **Ir Šimoniui nestinga talento.**

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Ir Žmuidzinavičiui.**

VIENOŽINSKIS: **Be išimčių: Varnui, Zikarui, Galdikui, Didžiokui, Čiurlioniui Mikalojui Konstantinui jo nestinga. ...Darai darai tą kultūrą, o kad kas nors ačiū pasakytų... Ne, tyli kaip žuvis.**

Dubeneckis linguoja, iš jo krūtinės išsiveržia sielos šauksmas.

DUBENECKIS: **Ot kraja do kraja rodimoj strany**

Drug drugu nesiom my privet...

My – lastočki svežei, zelionoi vesny,

Iduščei za nami vsled...

(sinchroninis ne mažiau apsvaigusio P.Kalpoko vertimas)

Nuo krašto prie krašto gimtojoj šaly

Draugas draugui neša "labų dienų"...

Mes – lakštutės žalio, šviežio pavasario

Jis eina paskui mus...

Nr.13 / Recitato

Pasirodo, ką tik apsipirkusi peiliais (ruošiasi garsiam savo šokiui su durklais), valdingoji Dubeneckienė (demonė), ši, išgirdusi riaumojantį vyrą, bando jį tildyti ir vilioti namo.

DUBENECKIENĖ: **Volodia, tau jau gana, prisisėdėjai, visa alėja žiūri, atsistebėt negali - sarmata.**

DUBENENECKIS: **Ir tegu stebisi, nedirbsiu aš už "ačiū"! ...3%!**

Dubeneckis nepasiduoda, jo kompanija taip pat nenori paleisti, todėl prisijungia prie pamiltos dainos.

DUBENECKIENĖ: **Vladimirai, namai tušti, ir sveikata, širdis...**

DUBENECKIS: **Nemyliu! Nemyliu, Olga! ...2%! Vargani 2%!!!**

DUBENECKINĖ: **Ir aš nemyliu, bet nereikia gerti.**

DUBENECKIS: **Man mažai 2%! 38% mažai! 40%! Spirito!!! Spirito man, vyrai, duokit!!!**

Vis karštesniam kylant konfliktui tarp sutuoktinių, pasigirsta desperatiškas Sklėriaus riksmas.

Sklėrius atbėga iš gretimos gatvės, be eilės gauna išgerti, kad nusiramintų. Kliūna ir atsitiktinai einančiam Sruogai, kurį nusitempia toliau nuo kompanijos Krėvė.

VIENOŽINSKIS: **Kas, kas, Kajetonai Sklėriau, atsitiko?**

Sklėrių pasiekia mestas daiktas, nelabai skaudžiai pataiko.

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Ar sudegė?**

KALPOKAS: **Gal talentą pragėrei?**

SKLĖRIUS: **Mane, Kajetoną, nuskriaudė, mane pažemino, mane, Sklėrių Šklėrių, išmetė, su viskuo – kuo stoviu – Sklėrių Sklėrių, akvarelę, popierių, teptukus, drožtuką! Buto – Sližys – sumautas ministras, su Songaila. Sližys – padugnė, jo Krašto apsauga. Sližys... Tfu, apsaugą! ...Iš buto, su Songaila... Išmetė! Su Songaila!**

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Songaila ne ministras.**

SKLĖRIUS: **Jį išmetė taip pat! Ir daiktus! Banko brėžinius! Mintis!**

Sklėriui bičiuliškai duodama dar išgerti, jis labai jautrus.

KALPOKAS: **Negalima: kultūrinis chamizmas, žandariškas savivališkumas.**

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Tai genocidas!**

VIENOŽINSKIS (*piktindamasis*): **Kur konstitucija!? Begėdiškas elgesys, žala jaunimui, menui! Juk Kajetonas – Lietuvos meno kūrėjų draugijos plastikos sekcijos pirmininkas, daug nusipelnęs Lietuvos kultūrai! Mūsų Kajetonas... gatvėje. Ant suolo! Kaip paskutinis!.. Su pijokais!.. Aš galvą, kūną už Kajetoną atiduočiau... Už jį, ir už jo meną!**

Už kultūrą!

Vienožinskis, pakėlęs tostą, išgeria.

Atsiradusiam Sruogai ir vėl pasiseka, gavęs gurkšnį jis ropščiasi į medį; replikuoja iš liepos, kad niekam nieko nereikia.

ŽMUIDZINAVIČIUS: **Ir aš jau nusipelnęs.**

DUBENECKIS (*vis silpniau artikuliuodamas*): **Manau, valdžia visai neatjaučia vertybių. Jos nuomone: nereikalingi. Niekam. Visai... Nereikalingi... Šunyčiai... Pamestinukai... Mažiukai šunyčiai... Kačiukai... Mažyčiai, mažyčiai, juos neša pakasti... Kačiukus!.. Prie upės!..**

Ne juokais susigraudinęs Dubeneckis išgeria, nors jo žmona ir visaip bandė iš garbaus architekto atimti butelį.

Prie suoliuko renkasi vis daugiau žmonių, vis daugiau prijaucia išsakytoms dailininkų mintims, kad valdžiai meno nereikia.

"Taip, taip", kartoja žmonės "valdžiai meno visai nereikia"

Gėda!

VIENOŽINSKIS: O padarykime streiką! Ir neikime į Meno mokyklą. Visai neikime. Niekada neikime. Streiką. Mūsų streiką. Be meno!

Vienožinskis išgeria. Kai butelis tuščias, pasiunčia drauge su Sklèriumi atsiradusius kokį nors Zikarą, Varną etc. nupirkti dar iš mobilaus Laisvės alėjos prekiautojo gèrimais, jei neparduos – Meno mokykloje yra paslèpta.

KALPOKAS: O tada žinos, o tada sunerims, kai mes, dailininkai, sustreikuosime. O tada jie suvoks – beraščiai - kubo nemoka nupiešti, perspektyvos dėsnių... O tada jiems bus... O tada jie pašoks... O tada, kai reikės apiforminti Dainų šventę, pakauks vilkais...

ŽMUIDZINAVIČIUS: Velniais. Velniais užstaugs.

VIENOŽINSKIS: Ir neisime į darbą, Dainų šventę. Kauks vilkai, neisime, anei iš vietos. Stovėsime. Neisime į Meno mokyklą.

Vienožinskis išgeria.

Vis nesuranda patogesnės vietos medyje Sruoga; autonomiškai inkščia, dūsauja.

ŽMUIDZINAVIČIUS: Nutarta.

Žmuidzinavičius taip pat išgeria, vos vos palieka ant dugno.

VIENOŽINSKIS (virtęs tribūnu): Ir todėl mes, lietuviai menininkai, negalime pakelti tokios gėdos, tokio pažeminimo, tokio... Mes skelbiame visuotinį lietuvių menininkų streiką. Ne, ir meno įstaigų protesto streiką! Streiką! Streiką! Štai taip jiems. Kai mes paskelbsime streiką...

ŽMUIDZINAVIČIUS: Vienai savaitei.

DUBENECKIENĖ: Jau paskelbėt.

KALPOKAS: Už Sklèrių!

Tosto niekas neišgirsta.

VIENOŽINSKIS: Mėnesiui! Metams! ...Streikuosim. Streikuojam! ... Kad atkreiptume mūsų visų visuomenės geresniųjų žmonių dėmesį į tokią neleistiną padėtį valstybėje ir į dvasinį supuvimą kai kurių asmenų vadovujančiose sferose!

Žmonės! Žmonės! Ar girdite, žmonės!

Ponai!!!

Vienožinskis pabando atreipti praeivių dėmesį.

Iš dalies pasiseka.

Sruoga iškrinta iš medžio.

Nr.14 / Streikas

Vis labiau kaistant aistroms, renkantis vis daugiau žmonių, Laisvės alėjoje atsiranda ir Kipras su Fiodoru. Jiems taip pat smalsu, kas čia vyksta – domisi, braunasi. Krėvė bando kelti-tempti savo draugą Sruogą.

VIENOŽINSKIS (*uždegančiai dainuodamas, netrukus prie jo prisijungia DUBENECKIS, kiti DAILININKAI, KIPRAS, FIODORAS, dainuodami šį tekstą pagal motyvą iš „Fausto“*):

Fiodoras, instinkto vedamas, prisijungia prie streiko – išgeria, kai kažkuris iš dailininkų girdo prijaučiančius streikui.

Dabar Dubeneckienė bando gaivinti netenkantį sąmonės Dubeneckį. Žmuidžinavičius, apsimetęs velniu, gąsdina naivesnius žioplis bei pareigūnus. Vienožinskis įsijaučia į lyderio vaidmenį. O mažiausiai apgirtęs Kalpokas jau glaustosi prie Dubeneckienės, kuriai šią akimirką svarbiausia atgaivinti vyrą, - kužda jai į ausį, neva, kad myli, gyventi be jos negali, - nusižudysiąs.

Suplėvesuoja vėliavos, transparantai. Kažkas užtraukia „Marselietę“; Fiodoras taip pat nori prisijungti, tačiau Kipras jį tempia už skverno, neva, kad neverta alinti balso stygų dėl tokių niekų.

Laisvės alėjoje – chaosas.

Praeina žmogeliukas labai panašus į Smetoną, šis stabteli, pakraipo galą ir nuskuba savais keliais.

Šalia Fiodoro boso pasigirsta demoniškas riaumojimas.

Dar kartą.

Visai netoliese.

Nedrąsesni išsibėgioja.

Vienožinskis nori pasiūsti nupirkti dar gėralo. Dairosi: nei Zikaro, nei Varno, nei Galdiko.

Likę tik labiausiai apgirtę streikininkai, kuriems niekas nebaisu; jie streikuoja ir geria toliau likučius vis didesniai tūriais.

Ne mažiau apgirtę už lyderį Vienožinskį, tariamas Zikaras, Varnas, Didžiokas, Galdikas etc. atbėga iš Maironio 3, iš kur dabar sklinda baugus Vilkolakio balsas, bei daužomų ir naikinamų vertybių garsai.

Kolegos sugrįžta be nieko.

Skaudu.

Vis daugiau sutemų.

Nr.15 / Vilkolakis

SKLĖRIUS: **Vilkolakis! Vilkolakis!!!**

VIENOŽINSKIS: **Bestija!**

ŽMUIDŽINAVIČIUS: **Šėtonas!**

Į sceną įsiveržia Sutkus Vilkolakis, jo svita, - taip vadinamu „Milžinų“ choru su kaukolių kaukėmis, baletu. Šie ima siausti, šokti. Prie vilkolakininkų prisijungia O.Dubeneckienė, ji svaido peilius Dubeneckio pusėn – atlieka garsų savo „Durklų“ šokį.

Fiodoras ir Kipras pasijaučia it Valpurgijų naktį, stebi šėlsmą, prie kurio vis gausiau prisijungia ir dailininkai.

Nr.16 / Vilkolakio kupletai

VILKOLAKIS: *Vilkolakis „ūžia“, Vilkolakis „linksmas“.*

*Vilkolaky triukšmas tęsias
Per visą naktelę.
Vilkolakis dirba. Vilkolakis "kuria"
Naujas dainas, naują daile
Ir... "raudoną gaidį".
Vilkolaky skaito, naujus "žodžius" taria
Kirša, Sruoga ir Galaunė
Ir net patsai Tumas.*

*O jei koks paniura tuo nepalinksmėtu,
Vilkolakis ras "kandykloj"
Šnapso ir šampano.*

*Lietuva laiminga, turi kuo bedžiaugtis:
Turi "magų" ir "vaidilų"
Vilkolakio rūmuos.*

(Prelato Adomo Jakšto eilėraštis)

*Tyla.
Tamsa.*

Nr.17 / Interliudija

Pro mikrofoną pasigirsta pamaldžiai aksominis balsas, lyg neregys Homeras dainuotų.

Atsiveria Lietuvos istorijos vaizdai scenos gilumoje, tartum iliustruojantys tekstą – vaidinamas Maironio epas: Gediminas praeina su savo vilku, kažkur skuba karžygys Vytautas (tarnaitės apdaru), Siamo broliai – Algirdas ir Kęstutis, pastarąjį pasmaugia Jogaila, paprastesni lietuviai peršasi lietuvaitėms, eina rateliais, atstumtieji kariasi, pamestos skandinasi – idiliški Lietuvos kaimo vaizdai, kai darbštesni aria, sėja, o motulė, pasisodinusi ant kelių prie verpimo ratelio sūnų, kantriai moko jį rašto.

Nr.18 / Maironio valsas

Užsidega šviesa.

Išnyksta Lietuvos epo veikėjai.

Jaukus Maironio lietuvių literatūros muziejaus interjeras. Salonas. Arbatėlė.

Maironis, ką tik baigęs skaityti savo paskutinįjį kūrinį, laukia verdikto, nervingai spaudžia rankoje rankraštį.

Sudrausminti tyliau elgtis, vedami gidės, pratipena pro saloną turistai. Kai kurie suskumba nusifotografuoti su gyvu klasiku. Kipras - Faustas ir Fiodoras - Mefistofelis, atsilikę nuo literatūrinės-pažintinės ekskursijos, lieka salone.

Įsikūrę ant palangės, tariamai nuo visų pasislėpę, ketina užtrukti – imtis azartinių žaidimų.

Tyli prelatas Jakštas Dambrauskas, kanauninkas Tumas Vaižgantas. Kol kas nedrįsta savo nuomonės pasakyti ministrienė Sližienė ir ponias Renė – pastovios „arbatėlės“ lankytojos.

Nejauki tyla.

Visi bijo prabilti.

Nepakeliama pauzė šviesoje, kai nedrąsu vienas kitam pažvelgti į akis.

Pagaliau Sližienė prieina prie patefono. Užgroja muzika. Tiesa, kažkur plokštelė „istrigs“ ir ponias turės pajudinti patefoną, kad muzika grotų toliau...

Nr.19 / Recitato: Kauno valsas

Poros tai išsiskirdamos, tai vėl sueidamos ima šokti, vis drąsiau komentuoja Maironio kūrybą.

PRELATAS (*įsidrąsinęs*): **Galiu pasakyti: ...Maironis ir vėl mums padovanojo šedevrą.**

KANAUNINKAS (*replikuodamas*): **Ir Lietuvai.**

PRELATAS: **Ponai ir ponios, pasveikinkime vienas kitą: turime epą - Kauno.**

PONIA RENĖ: **Pagaliau.**

SLIŽIENĖ: **Galvojau, kad gyvenime jo niekad nebesulauksiu, vis pasvajodavau...**

KANAUNINKAS (*euforiškai*): **Savą. Lietuvišką. Tikrą. Gryną epą.**

Maironis kukliai šypsosi. Pašoka tai poroje, tai vienas, papildsto arbatos, pagal galimybes inteligentiškai gurkšnoja. Vėl pašoka. Visi labai orūs, santūrūs, išlaikyti.

PONIA RENĖ: **Poete, iškilo klausimas: ta Palanga, kuri epe mylėjo Kauną, kaip susiklostė jos likimas?**

MAIRONIS: **Palanga, mano vaikelis...**

PRELATAS (*neleidęs pabaigti klasikui*): **Akivaizdu: Palanga susidėjo su Panevėžiu, kai šis išsiskyrė su Šilute, vėliau ji baisiai kentėjo, ketino net į vienuolyną užsidaryti. Bet atsirado Kelmė, ši atkalbėjo Palangą.**

SLIŽIENĖ: **O kodėl, prelate, tas senas didelis Kavarskas, kodėl jis taip ir liko nenubaustas?**

KANAUNINKAS: **Ponias Sližiene, gyvenimas jį nubaus.**

PONIA RENĖ: **Man, kanauninke, gaila Birštono, kad jis vis su tais Prienais. Atrodo, tiek gražuolių šalia: Ukmergė, Jonava, Varėna, Akmenė, ne – su Prienais.**

SLIŽIENĖ: **Ką jis tuose Prienuose įžvelgė?..**

PRELATAS (*pamokslaudamas*): **Moralė, ponias Sližiene, padorumo stoka.**

PONIA RENĖ: **Štai iki ko atveda įvairiausios Menų mokyklos, konservatorijos, būreliai, mugės, fejerverkai.**

PRELATAS: **Neseniai buvau ten. Sarmata: nuoga mergą ant kaladės pasistatę, apspitę – žiūri į ją: mergos, pacanai, o akys taip ir blizga... ar ne taip, Tumai?..**

Kanauninkas Tumas apsimesa, kad neišgirdo kandžios užuominos.

PONIA RENĖ: **Visi dabar nusideda nepadoriai.**

SLIŽIENĖ (*atseit nesuprasdama, iš kur vaikai atsiranda*): **Negali būti!**

PRELATAS: **Patikėkit, ponia Rene, ir tai dabar, kai mes turime galimybę puoselėti, brandinti mūsų įgimtą skaistybę!**

Kipras ir Fiodoras drąsiai ir ne mažiau nepastebimai pasivaišina klasiko "arbatėle". Vėl sugrįžta ant palangės. Stebi. Klausosi. Trūkčioja pečiais. Kipras jaučiasi šiek tiek kaltas, kad atsivedė čia Šaliapiną.

PONIA RENĖ: **Bet kaip, prelate, tą skaistybę man kitą kartą susigražinti?**

KANAUNINKAS: **Su ta skaistyste, ponia Rene, labai apdairiai reikia. Žiūrėk, gyveni su ja dešimtmečiais santuokoje, o vakare pažvelgi giliau po antklode – jos ir pėdos seniausiai ataususios.**

PRELATAS: **Sarmata tau turėtų būti, Tumai.**

SLIŽIENĖ: **Na, ką mes čia vis apie mirtį ir apie mirtį. ...Poete, o ką šiuo metu kuriate? – mano vyras, ministeris Sližys, labai domisi panašiais dalykais.**

MAIRONIS: **Vis kuklesni, vaikelai, mano Pavasario balsai, vis silpnesnis regėjimas, einu gatve, apsidairau, o jie seniausiai mane jau pamiršę – šaiposi, pirštais rodo.**

Vot, epą sukūriau – turėkit, džiaukitės, o vėliau...

Nr.20 / Renės Romansas

Ponios Renės dainavimas perauga į lakštingalos čiulbesį.

Salono svečiai pasijunta nejaukiai. Nutyla. Nedrąsu ką nors bepridurti.

Vis čiulba.

Lakštingala, dabar šis paukštis daužosi į stiklą, nori patekti vidun.

Kipras su Fiodoru ginčijasi, kuriam metas dalinti.

Maironis prieina prie savo katedros, pabando pagauti įkvėpimą, tačiau šis pasprunka.

Tvanku.

Nr.21 / Duetas: Nėris ir Maironis

Vos tik kanauninkas Tumas Vaižgantas atidaro langą, į Maironio lietuvių literatūros muziejų įskrenda lakštingala.

Susižvalgę Kipras ir Fiodoras, pasinaudoję proga, lipa lauk iš Maironio "arbatėlės".

Salone atsiranda kukli Salomėja Nėris.

Stovi sau moteris.

Svečiai šokiruoti, kad pasirodė nekviestoji viešnia.

Maironis traukiasi ataturpintas.

PRELATAS (*susierzinęsi*): **Užčiaupkit ją.**

KANAUNINKAS: **Vis tiek čiulbės.**

Salomėja Nėris vis persekioja Maironį. Šis dvejoja, ar nepanaudojus smurto. Persigalvoja, taip gimsta iškiliausių lietuvių literatūros poetų duetas.

Unisonu giedamą NĖRIES ir MAIRONIO giesmę pagauna CHORAS.

Visuotinė meilės apoteozė

Salomėja Nėris pabando apsinuoginti, parodyti savo aistringą širdį.

Maironui vargais negalais pavyksta lakštingalą išleisti į laisvę. Užsitrenkia langas.

Poetas jaučiasi nudirbęs didelį sielovados darbą.

PIRMO VEIKSMO PABAIGA

II veiksmas

I scena

Skamba maršas.

KARININKAI: *Jau įveikėm drovumą*

Tvirti. Jauni. Sveiki.

Titanai.

Surengsim šventę

Švieskite, deglai, ryškiau!

Lygiuot! Ramiai! Pirmyn!

Mes koja kojon

*Kolonoje
Ji atlaikys atsakomybės našta*

***Ekrane – šarvuočiai prie Prezidentūros, ilgai laukta 1926 metų gruodžio 17- toji.
Šūviai. Salvės.
Perversmas.***

FAUSTAS: *T'arresta!*
(*Sustoki!*)

MEFISTOFELIS: *Promeso non hai tu, di seguirmi avunque negli arcani?*
(*Sekti paklusniai juk esi man pažadėjęs*)

FAUSTAS: *Ove siam noi?*
(*Kur mes dabar?*)

MEFISTOFELIS: *Oveio son sovrano!*
(*Tai mano valdos*).

(C.Gounod "FAUST" No.18 LA NOTTE DEL SABBA)

***Karinis paradas.
Kavalerija.
Vėliavos.
Kipras su Fiodoru dalina proklamacijas.
Priemėje išsisviečia linksmas kabaretinis diktatorius su fraku ir cilindru.***

SMETONA: Nenorėdama atsilikti nuo kitų šalių, Lietuva irgi žaidžia. *Ir gerai daro.* Matome prašaliečiu atvažiuojant in mus ir einant sporto lenktynių su mūsiškiais, mūsiškiai vyksta in prašaliečius ir ten rodo savo miklumą. Vieni prieš kitus stengiasi pasirodyti vikresni, vieni kitus žaisme inveikti. Žaismas, sportas yra tiek paplitęs, tiek visuomenei parūpęs, kad beveik kiekvienas laikraštis turi insivedęs sporto žinių skyrių. Ir pas mus randasi reikalo turėti *ypatingas sporto laikraštis*. Vadinasi, žaismas virsta žmonėms rimtu dalyku.

***Scenos gilumoje budeliai sušaudo 4 komunistus.
Diktatorius pasidainuodamas tęsia.***

SMETONA: Kai kunigaikštis Jaunutis nesugebėjo valdyti Vilniaus, paveldėto iš tėvo Gedimino, jo broliai, Algirdas ir Kęstutis, pašalino jį iš sosto ir tuo žygiu pradėjo garbingą Lietuvai gadynę.

*Sušaudomi dar keli kairiųjų pažiūrų Maskvos agentai.
Vis daugiau scenoje kariškių, šie šauda ir šoka laisvės šokį.
Išaušta diena.
Autokratas iš kariškių priima sveikinimo gėles.*

SMETONA: Klaidinga nuomonė tų, kurie mano, kad Karo mokykla suvaržanti žmogaus laisvę. Netiesa: Karo mokykla yra laisvės mokykla, ji moko, kur yra tikroji laisvė, kur jos riba, ji išmoko ne tik ginklą vartoti, bet ir valdyti save. O valdyti save moka tas, kas žino laisvės ribą. Išmokę klausyti, mokėsite ir liepti: būsite vadais.

Veiksmas persikelia į karininkų "Romovę", čia vis nuoširdžiau švenčiamas fašistinis perversmas, nestinga gėrimų, dainų ir linksmybių: fejerverkai, petardos, saljutai. Ambicingesni karininkai demonstruoja akies taiklumą, rankos tvirtumą: pasistatę žmonas ar artimuosius bando pataikyti į vaisius ant jų galvų, deja, tarp jų vos vienas kitas Vilis Telis. Kipras su Fiodoru taip pat čia, tai su vienu, tai su kitu iškilnesniu karininku išgeriamas bruderšaftas. Nerūpestingai sukasi poros. Karininkai šoka tai su kardais, tai su žirgais, tai su kėdėmis.

KARININKAI: *Kieno tie namai?*

*Jie ne mūsų - tautos
Po šiuo stogu – jauni vyrai iš krašto
Po juo auga vienybė
Ilgai stovės ant mūsų darbo
Ant mūsų pajėgos
Kaip ant tvirtos uolos*

*Žygiuoja kariai.
Būgnelis ir fleita.
Kipras su Fiodoru pirmosiose gretose.*

KIPRAS (*įtrauktas į maršo siautesį*): Fiodorai, pajudėjus nestovinėti: veikti ir galvoti!

FIODORAS (*vydamasis kolegą maršo šokyje*): Kiprai, daugelis kraštų, kur pasvirusi parlamentinė sistema, yra susidomėję fašizmu.

KIPRAS: Fiodorai, vokiečių nacionalsocialistai fašistų pavyzdžiu seka.

FIODORAS: Kiprai, bet Mussolini pats yra pasakęs, kad Italijos fašizmas ne eksportui, o Italijai: kas jai tinka, tai kitam kraštui gali netikti.

Autokratas pasiveja Kiprą ir Fiodorą. Nepastebėdamas dėsto savo pažiūras į įvykusį faktą, - trise dainuoja pagal formulę 2+ 1.

SMETONA: *Vyrai, ramiau, patamsio gaivalas, gruodžio 17 dieną nuvytas iš aikštės, glūdi pasislėpęs, tebetykoja insiterpti jūsų eilėsin
Pakirs atsparumą
Vyrai, budėkime!
Budėkime, vyrai!*

Drausmingai užsidega deglai, vyrai ir jų vadas pasiruošę budėti, išsaugoti tai, kas taip sunkiai buvo apginta.

SMETONA: *Faustas, nusivylęs gyvenimu, nori nusizudyti.
Bedėdamas nuodų taurę in lūpas, išgirsta Velykų giesmę, atsikėlimo giesmę
Panorsta gyventi*

FIODORAS: *Iš kur jam toks staigus posūkis geran?*

SMETONA: *Atsivertęs Naujajį Testamentą, Faustas skaito kas parašyta Jono Evangelisto.*

KIPRAS: *Pradžioje buvo žodis, ir žodis buvo Dievopi.*

SMETONA: *Bet ar ne tikliau būtų žodis suprasti veiksmu?
Žodis be veiksmo juk niekai.*

FIODORAS: *Abejoja...*

SMETONA: *Bet žodyje būta galios.*

FIODORAS: *Jis padarė, kad Faustas nori vėl gyventi, nori vėl jaunas tapti.*

SMETONA: *Žodis, vadinas, yra veiksmas.*

KIPRAS: *Faustas atgimė, tapo jaunas, džiaugėsi gyvenimu ir juo sielojosi, klaidžiojo ir taisėsi.*

FIODORAS: *Tragiškai gyveno.*

SMETONA: *Žodis tepavirsta veiksmu.
Kol viduje sveiki, nėra pavojaus oro pavojaus.
Drąsiau!
Tikėkite valdžią ir jos vadovybę
Tikėkite gerą lietuvių tautos ateitį!
Pradžioje buvo žodis ir jis tapo veiksmu.*

*Veiksmo pergalė prieš žodį.
Smetona ima režisuoti. Pastato į pozą Kiprą ir Fiodorą. Šie sustingsta.
Kaune – ištisa deglų jūra, visų laukia derlingas darbas Lietuvos naudai.
Meno mokyklos mokiniai renaksi ir telkiasi šalia nejudančių Kipro ir Fiodoro.*

II scena

*Kauno meno mokyklos studija. Niūrūs mokiniai, pasistatę molbertus, piešia saikingai apnuogintų, tačiau dviprasmišką Mefistofelio ir Fausto pastatymą.
Vienožinskis koreguoja piešinius. Prieina prie vieno, kito, pastovi, pakraipo galvą. Vis labiau niršta, mat jo jau seniai nepatenkina esamas mokyklos lygis, - valdingai perstato Mefistofelio ir Fausto kompoziciją*

VIENOŽINSKIS (*su nuoskauda*): Kol direktoriavau, kol mokyklos reikalus tvarkė meno taryba, mokytojų požiūris į meną švelnėjo. O Sklėrius... Per ketverius Sklėriaus direktoriavimo metus mokykla ne tik nepažengė, bet buvo suardyta. Jis, tas demonas Sklėrius, neturi mokyklos vadovavimo minties, jis netaktiškas, nepedagogiškas, dabar viskas priklauso nuo jo nuotaikos - ligonis.

LIPŠICAS: Profesoriau, ar ne per didelė pas mane galva išėjo?..

JONYNAS: Gal kojas Faustui vertėtų patrumpinti?..

TARABILDAITĖ: O aš prie liemens, prie kaklo, krūtinės, plaukų vis plūšu.

Vienožinskis nieko negirdi, jam skaudu, kad mokyklos reikalai klostosi ne taip, kaip jis norėtų.

VIENOŽINKIS: Kiek aš dėl jo kovojau, kiek visi kovojome, kol nugalėjome Vilkolakį, kitus Kauno durnius... O dabar nori uždaryti specialiąsias studijas, pažeminti mane, degraduoti, apšmeižti, išmesti. Mane, mane – tokį gerą žmogų, taip mylimą mokinių, linksmą, rūpestingą pedagogą.

Sklėrius... Vis tas Sklėrius...

Ar mylit mane?

MOKINIAI: Mylim! Mylim!

VIENOŽINSKIS: Ar tikrai mylit?

MOKINIAI: Mylim! Mylim!

VIENOŽINSKIS: Ar jums gerai čia?

MOKINIAI: Gerai! Mylim!

Vienožinskis šiek tiek nusiramina.

Į studiją galvą įkiša nekviestas dailės kritikas prelatas Jakštas Dambrauskas. Pamatęs apnuogintus Kiprą ir Fiodorą, pasibaisi, ieško kryžiaus – suradęs du pagalius greitai sumeistrauja.

Replikuoja.

PRELATAS: Gėda! Sąžinės turėkit! Kur Dievas jumyse!? Skaistybė!? Dora!? Sarmata! Gėda! Pasileidėliai! Tai ne menas! Seksas! Heteros! Sueitis vidury baltos dienos!!!

Kipras su Fiodoru susinepatogina. Slepia tai, ką galima slėpti.

Vienožinskis išstumia prelatą.

Priėjęs vėl apnuogina kompoziciją, kaip ir buvo jo ankščiau sumanyta.

VIENOŽINSKIS: Tai va, Lipšicai, ardo mokyklą, dirbti ramiai neleidžia...

TARABILDAITĖ (*abejodama savo piešinio lygiu*): Profesoriau, ar jums neatrodo, kad aš juos jau užkankinau?..

VIENOŽINSKIS: Taip, Sklėrius... Jis... Mokiniai praranda savo individualybės kibirkštį – savą estetinį pajautimą, jie, akli kačiukai, nebegali suprasti visų vaizduojamojo meno šakų pagrindinio elemento – kuriamojo piešinio – prasmės! Skaudu! ...Trukdo, Trabaildaite, visi, Jonynai, mums trukdo...

Vienožinskis vėl išstumia norėjusį dar kartą patekti prelatą.

LIPŠICAS: (*išliedamas pyktį ant molberto*): Ne! Ne! Turbūt ir aš nebeturiu talento! Nebebėr talento! Kur mano talentas!?

VIENOŽINSKIS (*spardydamas kas pakliuvo*): Nebeįmanoma dirbti! Aš nebegaliu taip toliau! Ko gali išmokyti Žmuizdinavičius, Šileika ar Kalpokas!? Ko!? Sklėrius... *Ot*, tas Sklėrius... Kalpokas – beviltiškas. Šileika – tyliau. Žmuizdinavičius – grafomanas, tokius tik retinti.

JONYNAS: Profesoriau, o kokie reikalai su mano gabumais?

TARABILDAITĖ: O aš, Tarabildaitė, kaip aš šiandien šalia kitų atrodau?

VIENOŽINSKIS: Mokykla visiškai sumenkinta, aukštasis skyrius – žemiausios specializacijos, kur jau toliau!

Vienožinskis šlykštisi mokinių darbais.

LIPŠICAS: Nepasiduosiu. Neatiduosiu jiems savo talento, lai kankina, žudo.

TARABILDAITĖ (*galutinai nusivylusi savo piešiniu*): Šalin diktatorių!

JONYNAS: Šalin Sklėriaus diktatūrą!

LIPŠICAS: *Visus šalin! Šalin!*

*Jau baigės puota kruvina. –
Pirmyn teisybė eina.
Todėl skambėk laisva daina,
Laisva nelaisvės kaina.*

*Dar vakar kentėm mes visi,
Retežiais surakinti,*

*Dabar plienu ir ugnimi
Mes laisvei sugrąžinti.*

*O laisve, mylima, brangi!
Tu – mūsų kelias naujas,
Tu mus srove didžia neši,
Širdyse verda kraujas.*

(V.Montvilos eilėraščio "Laisvės daina" fragmentas)

Užverda kūrybinės ir švietimo aistros. Kyla vis galingesnė pasipiktinimo banga, naikinamas inventorių, piešiniai. Protestas vėl įgauna šiek tiek Valpurgijos nakties bruožų.

Į studiją raminti mokinių atskuba Sklėrius, Žmuidzinavičius, Kalpokas ir kiti dėstytojai.

Patekę į pasipiktinimo sūkūrį, mokytojai priversti imtis "priemonių" prieš gaivaišką mokinių šokį.

Iškilę virš visų Kipras su Fiodoru stebi neramumus.

SKLĖRIUS: Tu.. Tu, Jonynai, tu, tu ir tu, Lipšicai... Tu... Visi jūs pašalinti! Ir tu pašalintas. Visi!

ŽMUIDZINAVIČIUS (*gundydamas obuoliais*): Vaikai, ateikit pas mane paišyti.

TARABILDAITĖ: Nesulauksi!

KALPOKAS (*išskleidęs it Kristus rankas*): Ir pas mane vietos atsiras.

LIPŠICAS: Tamsta manęs neliesk, man čia įdomiau!

JONYNAS: Rankas! Rankas patrauk!!!

SKLĖRIUS: Visi pašalinti! Visi! Visi visi visi visi visi...

VIENOŽINSKIS: Į švietimo ministrą. Į ministrą pirmininką, į ministrų ministrą pirmininką kreipsimės! Karo vadą! Smetoną!!! Į Smetoną pagalbos!!! Užtarimo!

Prsiskiria sienos, lūbos. Fone pasirodo visa regintis, visa girdintis Sutkus Vilkolakis su savo "Milžinų" choru. Užriaumoja.

*Menininkai kuriam laikui nuščiūva, kiti – klaupiasi, įtiki antgamtinėmis jėgomis.
Sienos, lubos užsiveria. Lyg nieko ir nebūtų įvykę.
Konfliktas mokykloje tęsiasi.*

SKLĖRIUS: Ir tu, tu, socialistas, taip pat jau čia nebedirbi!

LIPŠICAS: Streiką! Streiką!

JONYNAS: Šalin parazitus!

TARABILDAITĖ: Žmonės gerieji, sugražinkit man talentą!

Mokiniai vis brutaliau streikuoja. Drąsesni šokio įkaštyje pabando panaudoti prievartą prieš Sklėrių, šis šaukiasi pagalbos. Įsmukęs prelatas taip pat nuskriaudžiamas, kai pabando užmesti audeklą ant Fausto ir Mefistofelio kompozicijos.

Į studiją įsiveržia policija su lazdomis, areštuoti mokiniai išvedami iš Meno mokyklos. Kliūna ir Kiprui su Fiodoru, šie taip pat areštuojami, nors visaip bando įrodyti, kad jie niekuo dėti, - tiesiog turistai.

Užkalamos durys.

Besistumdantys mokytojai atsiduria gatvėje.

VIENOŽINSKIS: Reikalauju reikalą apsvarstyti mokytojų taryboje.

Susijaudinęs Vienožinskis išsitraukia didelį butelį. Gurkšteli. Paduoda arčiausiai stovinčiam.

ŽMUIDZINAVIČIUS: Tu, Justinai, niekada nebuvai sugyvenamas!

SKLĖRIUS: Štai iki ko priėjome: mokykla uždaryta, mokytojai atleisti: badas dabar visiems.

VIENOŽINSKIS (*karščiuodamasis ir grasindamas kumščiais*): Per tave, per tave! *Donosus! Prochvostus!*

KALPOKAS: Ne, per tave! Tai per tave!

Sklėrius geria, perleidžia butelį Žmuidzinavičiui, jam net nereikia kapstyti atmintyje.

ŽMUIDZINAVIČIUS: Žinau, vyrai, aktyviausiai streikavo: Jonynas, Punzius, Tarabilda, Truikys, Tarabildaitė ir tas... tas...Lipšicas. O vadovavo Gudaitis. Mačiau Ušinskį, Buivydą, Prapuolenį, Plokštį, Mačiūną ir Banį. Pfeiferis, Jakševičius ten buvo. Stepas Žukas – nemėgstu jo. Ir Galdikas kalbėjo – krikščionis demokratas, taip taip. Kaip tau ne gėda, Galdike... Kaip tau ne gėda...

KALPOKAS: Vienožinskis čia visų kalčiausias!

DUBENECKIS: Vyrai, mokymo planas netinkamai sutvarkytas!

GALDIKAS: Per ilgai, Kajetonai, tu direktoriauji, atleisk, nepyk, bet per ilgam čia įsikūrei.

Šklėrius be eilės atima butelį iš Galdiko. Godžiai svaiginasi. Praeina grėsmingas policininkas su pagaliu. Dailininkai, paslėpę butelį, gestais parodo, kad neva viskas tvarkoje, jie tik šiaip šnekučiuojasi.

ŽMUIDZINAVIČIUS: Aš, pavyzdžiui, priešpastatau savo meninę pasaulėžiūrą Vienožinskio ideologijai. Štai taip.

Žmuidziničius išgeria.

SKLĖRIUS: Aš taip pat priešpastatau.

KALPOKAS: Vienožinskis ir Galdikas mokyklos personale yra nepgeidautini.

Kalpokas paima dar viena turėtą Vienožinskio butelį. Išgeria. Perleidžia tiesiančiam rankas Žmuidziničiui.

ŽMAUIDZINAVIČIUS: Kol jie bus tarp mūsų, negalima laukti nei tvarkos mokinių tarpe, nei darnumo mokytojų taryboje.

VIENOŽINSKIS (*maurodamas*): *Prochvostai! Subinės! Stukačiai! Padlos!*

Į dar vieną policininko priekaištą dailininkai atsako, neva, kad patys susitvarkys su savo draugu, - šis, profesorius Vienožinskis, pervargo. Sklėrius su Žmuidziničium paima Vienožinskį už parankių. Veda. Jie ir kiti, darnos bei kolegialumo vardan, pasikeisdami šaukia: "Į Versalį!", "Metropolį!", "Pas Konradą!", "Maironį!", "Į Kulautuvą!"

III scena

Gūdi kalėjimo kamera. Sužvėrėję dryžuoti kaliniai laiko prie sienos pastatę areštuotus Kiprą ir Fiodorą. Šie stovi išskėtę rankas, ant vienos kojos, bando, kaip įsakyta, nejudėti. Pirmasis neištveria Kipras - nusičiaudo, po akimirkos gauna ko nusipelnęs.

BANDITAS: Čia tau ne gaidžius scenoje gaudyti.

KIPRAS: Kaltas. Labai kaltas esu. Pasigailėkit, broliai, man vakare spektaklis – baigiu peršalti.

BANDITAS: Giedok. Gaidžiu giedok!

Nesididžiuodamas Kipras gieda gaidžiu panegirišką recenziją apie save.

KIPRAS: *Tauri vaidyba.*

Temperamentas. Didelis muzikalumas.

Gražus tenoras.

Nuostabiai Patrauskas atskleidžia staigius dvasinių būsenų pasikeitimus

Parodo savo artistinį polėkį

Pagarbą tradicijoms

Patyrimo ir pažinimo lobius.

Kipras nutyla. Banditas reikalauja tęsti.

BANDITAS: Gaidžiu! Gaidžiu!

KIPRAS: *Sceninę vokalinę partiją Petrauskas įveikė drąsiai, tvirtai*

Ypatingą dėmesį atkreipė į frazavimą

Dramaturginius akcentus

Klausytojai svečių maloniai sutiko.

Kameroje tampa šiek tiek linksmiau, ne taip nuobodu. Kaliniai pralinks mėja – kudakuoja, kiti taip pat užgieda gaidžiais, tiesa, ne taip tobulai kaip Kipras.

Dabar Kiprui leidžiama nuleisti rankas ir pastovėti ant dviejų kojų. Įsidrąsinęs Kipras ketina prisijungti prie kortuojančių kalinių.

Pažemintas vokalo genijus Fiodoras vis dar stovi prie sienos.

FIODORAS: Galiu taip pat pagiedoti.

BANDITAS: Stovėk!

KIPRAS (*neva jau jausdamasis šalia kalinių savas*): Išties, brolyčiai. Jis gali, bičiuliai, ir gaidžiu, ir loku pariaumoti, moka kaip asilas – labai juokingai. Fiodorai, juk moki, tiesa?

FIODORAS: Broliai, leiskit pasirodyti...

***Banditas leidžia Fiodorui pademonstruoti savo vokalinius sugebėjimus.
Fiodoras uždainuoja.***

FIODORAS: *V russkom iskusstve Šaliapin -
Epocha,
Kak Puškin*

Fiodoras stengiasi, tačiau per daug jaudinasi, todėl neįtikina kalinių. Gauna per nosį.

KIPRAS: Jis ne formoje, - važiavo, nemiegojo.

FIODORAS: Leiskit dar pabandyti.

Fiodoras susikaupia. Uždainuoja.

FIODORAS: *Ach, družja, kakoe sčastje!
Ja teriajus, ja nie smeju, -
Vyrazit vam nie sumeju
Blagodarnost za učastje!*

*Ak, draugai, kokia tai laimė!
Pasimetęs, nedrąsu,
Padėkoti jums nedrįstu,
Koks laimingas, kad esu!*

*Vėliau Fiodorui gan tiksliai pavyksta imituoti žvėris, naminius gyvūnus ir paukščius.
Kaliniai patenkinti juokiasi.
Į kamerą įsiveržia įsiutęs prižiūrėtojas.
Kaliniai tampa nuolankiais ir pavyzdingais.*

PRIŽIŪRĖTOJAS: Koks čia triukšmas! ...Kipras!

KIPRAS: Aš!

PRIŽIŪRĖTOJAS: Fiodoras!

FIODORAS: Aš!

PRIŽIŪRĖTOJAS: Pas tardytoją!

*Solistus iš kameros palydi pašaipus giedojimas ir mykimas.
Tamsa.
Neturininga kelionė klaidžiais kalėjimo koridoriais.*

FIODORAS (*paslaptinai*): Kiprai, mes jau Šančiuose?..

PRIŽIŪRĖTOJAS: Nesikalbėt! Stot. Prie sienos!

FIODORAS: Kiprai, ten, kameroje, buvo Vilijampolė?.. Žaliakalnis?.. Kulautuva?.. Žiburiai?..

PRIŽIŪRĖTOJAS: Nesikalbėt!

FIODORAS (*padaręs sau išvadą*): Kačerginė. Tap, ten buvo Lampėdžiai. Lampėdžiai... Kiprai, ten buvo Lampėdžiai?..

*Sterili tardymo kamera. Autokrato portretas. Ant kablių pakabintas supasi bejausmis kūnas.
Tautininkų partijai priklausanti Tardytoja (su Gedimino stulpų raiščiu ant rankos) ką tik baigė kvosti auką, bizūnas nusviręs jos rankoje,
- ji jaučiasi pavargusi nuo rutinos.*

KIPRAS (*nedelsiant skųsdamasis ir ieškodamas ne vietoje ir ne laiku teisybės*): Mane, Kiprą, surišo baisiomis šniūromis, uždėjo geležinius pančius. Prašyčiau išklaudyti nelaimingo kalinio, palengvinti kūno ir sielos kančias. Su grauduliu maldauju pagalbos neleisti laužyti ir sukinėti rankas, sąnarius, klubus...

***Bejausmė Tardytoja pliaukšteli bizūnu. Kipras nutyla.
Prižiūrėtojas nukabina iškvostą kūną, išvelka iš kameros.***

TARDYTOJA: Kriminalinės policijos viršininko nutarimu, remiantis Ypatingosios valstybės įstatymo aštuntuoju paragraupu, kaip kenksmingi visuomenės tvarkai ir ramybei, jūsų bendrai jau išstremti į gimtąsias vietas.

FIODORAS: Nesusipratimas, aš - gastrolierius.

Fiodoras, norėdamas įrodyti savo tiesą, uždainuoja, tačiau bizūnas ir stingdantis Tardytojos žvilgsnis jį priverčia liautis.

KIPRAS: Ir mane, ir mane žmonės Kaune pažįsta. Juk pažįstat mane, aš žinomas!..

TARDYTOJA (*mosuodama bizūnu*): Visi: Gudaitis, Ušinskas, Strolis, Prapuolenis, Jonynas, Tarabilda, Ppeiperis, Žukas, Pundzius, Plokštis, Mačiūnas... Lipšicas.

KIPRAS: Mes nežinom tų vaikų, iš matymo net nepažįstam.

FIODORAS (*teisindamasis*): Norėjome tik Šančiuose pasiilsėti, prieš spektaklį - kukliai.

TARDYTOJA: Už seksualinę provokaciją Meno mokykloje ir dalyvavimą nelegaliame susirinkime – trys, ne, keturios, savaitės kalėjimo. Na, kalėjimas jus, *intelligentus*, perauklės, padarys žmonėmis: nuo blogo maisto ir vandens ištins kojas, rankų ir kojų tarpupirščius išės niežai, o pelčėris, kurį prisišauksite, žaizdas perriš utėlėtu bintu.

KIPRAS: Mane Vienožinskis paprašė papozuoti, aš pasikviečiau draugą, draugas - mano čia draugas - sutiko... Jam gi viskas čia labai *indomu* – gastrolierius, svečias, turistas mūsų.

FIODORAS: Mes visai ne tokie, patikėkit, poniam...

TARDYTOJA: Tamsta panele kvotėja.

KIPRAS: Tamsta panele kvotėja, Piodoras vaikų turi, aš taip pat ketinu neapsileisti. Prižadu. Prisiekiu savo balsu, - mes buvome neteisingai suprasti. Nesusipratimas. Prieš spektaklį.

TARDYTOJA (*sadistiškai sučiauptomis lūpomis*): Nukirps plaukus, duos nugriaužtą medinį šaukštą. Srėbsit futrą. Ir ginsitės nuo blakių, blusų, utėlių, kurios tik išaušus nustos kandžiotis, sulys į plyšius. O naktį vėl, vėl naktį prasidės parazitų orgija...

Iš gretimos kvotyklos pasigirsta aimanos, šūksniai, vaitojimai, meldimas patikėti, kad neva visai nekaltas esąs žmogus.

Šūvis.

Kontrolinis šūvis.

Kaimyninės kvotyklos rėksnys nutyla.

FIODORAS: Jūs tokia jauna, graži, jūsų akys...

TARDYTOJA (*įsižeidusi*): Panatikai! Šlikštynės!

KIPRAS (*griebdamasis paskutiniojo šiaudo*): O ar jūs, tamsta panele kvotėja, mylite... Ar ką nors mylite? Ar mylite nors muziką?

Skamba Viktoro Kuprevičiaus "Tarantela".

KIPRAS: *Jau bunda saulutė*

Ten medžiai, rasa

Krūtinėje lengva

Gyvent – atgaiva

Išeisiu medžioklėn

Sutiksiu tave

Tu tarsi man "dėkui"

Kaip gera šalia

Sėdėsime po gluosniu

Tylėsime drauge

Genelis stuksens vis –

Aš myliu tave

TARDYTOJA (*pasipiktinusi nepadoriu pasiūlymu ir stipriai suglausdama kojas*): Ką!? Ką tu pasakei!? Ką tu man dabar pasakei!? Pakartok!

KIPRAS: Galėčiau parodyti operą. Nusivesti. Opera... Rampos šviesa, prožektoriai, baletas... Mano tenoras... Žinot, o galbūt iš gerų žmonių girdėjęt, koks mano tenoras?..

Bejausmėje Tardytoje atbunda snaudusi moteris.

TARDYTOJA: Mane!? ...Tenoras...

FIODORAS: O aš turiu bosą – galingą, didelį bosą, tokio niekas pasaulyje neturi.

TARDYTOJA (*svajingai*): Bosą...

Fiodoras uždainuoja.

FIODORAS: *Dievaičiai žemės! Jei kurs turi gerą širdį,
Tegul tą mano balsą tavo ausys girdi!
Išgirdus – susimilk, susižavėk
Jaunystės savo neatsižadėk*

Tardytoja, išgirdusi Fiodoro bosą, ima vis giliau kvėpuoti. Dūsauja.

FIODORAS: Manau, pasaulis nepasvirtų, jei pačią paiimtume – dviese, dabar. Ko laukti: tenoras ir bosas. Šį vakar. ...Kipras, surastume pasodinti?

TARDYTOJA: Mane!? Kur *pasodinti*? Ant ko *pasodinti*? Kaip?

KIPRAS (*atakuodamas*): Geroj vietoj. Viskas puikiai matytųsi, girdėtųsi. Kaip?.. Pasėdėtumėt. Bosas... Tenoras... Duetas. Choras.

TARDYTOJA (*pasimetusi dėl pasiūlymo*): Aš net nežinau... Baisu.

FIODORAS: Na, tik pirmą kartą ten baisu, po to apsiprasit.

TARDYTOJA: Ne, to nebus. Niekad. ...O ką man reiks daryti? Aš dar niekd nebandžiau – taip staiga, su kaliniais, valstybės nusikaltėliais.

KIPRAS (*paslaptinai*): Mes ten, Valstybės parteryje, panelei parodysim.

TARDYTOJA (*jau pasiryžusi, tačiau brangindamasi*): Mane pasmerks. ...Ne, negaliu: supūsite kalėjime. ...O gal nepasmerks?.. Gal išties nepasmerks?..

FIODORAS: Verta, verta, tamsta panele, išbandyti: palaima, tokia palaima.

KIPRAS: Neskaudės, prisiekiu savo balso stygomis.

TARDYTOJA: Nejau man dabar viską mesti?.. Ne, aš taip negaliu. Kankinkit, negaliu taip staiga.

FIODORAS: Nedelsiant.

KIPRAS: Greičiau, greičiau iš šios baisios vietos.

TARDYTOJA: Kur?

KIPRAS: Ten, ten jau seniausiai laukia.

Fiodoras ir Kipras ima šokdinti Tardytoją tango ritme. Ši nebeturi valios ištrūkti. Dainuoja.

TARDYTOJA: *Bet kaip gi paragrapai, straipsniai?*

Tvarka geležinė?

O grotos?

Tauta? Įstatymas? Valia?

Ką pasakys dora, gumanizmas, jei aš pamilsiu muziką?

Ir bosą, tenorą, kitų daug vyrų?

Kolegos, jei jie mane išvys ant parterio, parketo?..

Tamsoj

Kaip kvosiu aš rytoj? Poryt? Už metų?

Žiūrėti į akis aukoms...

Nebūkit grubūs, aš dar tyra, man nedrąsu jūs operoje –

Tarp tenorų ir bosų,

Baleto nuodėmingo...

Įtikinėjimai ir subtilios glamonės vis labiau įaudrina Tardytoją – naivią merginą iš kaimo, ką tik baigusią Teisės fakultetą Vytauto Didžiojo universitete.

Patyręs Kipras su Fiodoru jos nepaleidžia, vis suka aistringą šokio sukūryje. Tardytoja pameta galvą, ji pasiryžusi sekti akiai, kur tik ją veda, - kad ir į nuodėmingąjį Valstybės teatro parterį ar "Konrado" kavinę, į kurią ją įtraukia dainininkų sukiniai.

IV scena

Pro išsisklaidžiusius dūmus atsiveria sausakimša Konrado kavinė.

Visomis kryptimis zuja padavėjai, nespėja, klumpa.

Nuo stalų pašoka keturvėjininkai.

KETURVĖJININKAI: Mūsų futuristus treniruoja rusų futuristai! Tautinis romantizmas surūgęs! Šalin atšipdantės saldžiosios tėvynės meilės skelbėjus! Išmindysim savo plačiais padais pasenusio poetinio darželio gėlynus!

Nuo kito stalo pašoka trečiafrontininkai.

TREČIAFRONTININKAI: Senutė Žemaitė per maža! Nulenkiame prieš ją galvą, bet mes dar toliau eisime! Menas "Trečiajam frontui" yra klasinis! Už glaudžius ryšius so socialine baze!

Neišlaiko negalinčio susikaupti Albino Herbačiausko nervai, jis nebegali burti.

HERBAČIAUSKAS: Sruoga gvaltavoja protą! Kirša erzina! Tumas-Vaižgantas – feljetonistas! Vydūnas pats sau nusibodo! Vincas Krėvė inlindo archeologijon! – kankina save ir skaitytojus savo "Šarūnu"! Maironį skandina jo poezijos formos beždžionės! Čiurlionienė susikamedijavo!

Dailininkai Vienožinskis, Žmuidžinavičius, Kalpokas, Sklėrius, Dubeneckis, Galdikas jau gerokai įmetę – broliuojasi, bučiuojasi, negaili vienas kitam komplimentų. Dubeneckienė Kalpokienė pasėdi tai ant Dubeneckio, tai persėda ant Kalpoko kelių - neapsisprendžia.

Maironis, prelatas Jakštas Dambrauskas ir kanauninkas Tumas Vaižgantas klausosi Kazio Binkio poezijos. Tyli, bijo išsakyti savo nuomonę, nes nenori nuo futuristo gauti į galvą.

Estradoje groja. Šoka. Dainuoja.

Aplink stulpą sukasi pusnuogė šokėja.

***Prie literatų stalo sėdi Sruoga ir Krėvė, geria, vienas kitą ramina, giria.
Išsisakęs Herbačiauskas, ką tik baigęs burti poniai Sližienei, dabar buria iš delno S. Nėrei.
"Konrado" kavinės estradoje vyksta koncertas. Dainuoja Šabaniauskas.***

ŠABANIAUSKAS: *Pusę dvyliktos rytoj ateisiu,
O Tana, puikioji mano Tana!
Tu per žemę bėgi jau daug metų,
Nepastovūs tavo pėdsakai, o Tana!*

*Ir viskas aplinkui keičiasi: gamta, laikas, papročiai,
Keičiamės ir mes, o Tana!
Ir vis dėlto dar esame šiame pasauly,
Mes esame jauni, o, Tana!*

*Pusę dvyliktos prie Nemuno ateisim,
Ištikimi tau, Tana!
Ir mūsų jausmui,
O Tana, žavioji mūsų Tana!*

***"Konrado" kavinės estradoje pasirodo gimnastė, ji demonstruoja neįtikėtiną kūno lanstumą.
Gimnastę keičia stepo meistras iš Paryžiaus, palydintis kaukšėjimą rečitatyvinio komentaru: "Aš esu šventa dvasia, aš esu sveiko proto".***

STEPO MEISTRAS: *Je suis Saint-Esprit,
Je suit saint d'esprit!*

Nutilus kaukšėjimui, A.Herbačiauskas reziumuoja būrimo rezultatus.

HERBAČIAUSKAS: Religijos linija, Salomėja, pas pačią staiga nutrūksta. Čia - nelaiminga meilė dvasiškiui. Atsitiktinis ryšys. Triperis. Dar vienas. Ne, verčiau neskaičiuoti... Ketinimas užsidaryti vienuolyne, - vos įžiūrima linija. Mistikos kanalas užsivėręs. Sveikata... Nereikia bijoti, tai tik lengvas peršalimas. O čia, ten kur Marso kalnai, keičiasi politinės pažiūros. ... Jūs, panele, pasirodo, komunistė?!

Išsigandusi demaskavimo S.Nėris pabėga. Prisėda prie savo trečiafrontininkų, guodžiasi, pasakaja gestikuluodama, neva kad viskas yra ne taip.

Palikusi Kalpoko kelius, prie Herbačiausko prisėda Dubeneckienė Kalpokienė. Atikiša delną būrimui; eilėja, nekantraudama išgirsti tiesą apie save, laukia ponio Renė.

SRUOGA: Tu, Vincai, nenusimink, nors negalingas ūgiu, bet esi didis savo kūryba – milžinas – karvedys – lietuvių literatūros Vytautas – iki Juodosios jūros.

KRĖVĖ: O tu, Baliuk, retas talentas, tokius saugoti reikia: per šimtą metų, ne, per tūkstantį tokių vienas kitas pasaulyje tegimsta. Tavo įnašas į poeziją – neišmatuojamas. Neseniai atsiverčiau "Milžinų paunksmė", perskaičiau – dieviška! O kritika, kritika... kaip tu moki Dauguvietį sudirbti!

SRUOGA: Tavo, Vincai, istorinės dramos – nepranokstamos. Skaitau – atsiskaityt negaliu, žiūriu – atsižiūrėt nepavyksta. Švitrigaila, Skirgaila, Traidenis, Jaunutis, Jogaila, Kęstutis...

KRĖVĖ: "Algirdą" dar, Baly, ketinu parašyti. Algirdą! Mūsų Algridą! Sumaniau septynių veiksmy: du prologai, su monumentaliu epilogu, - ten viską, ką galvoju, išsakysiu.

SRUOGA: Puiki dovana jaunimui.

Krėvė Sruogai (ir atvirkščiai) bučiuoja vienas kitm rankas. Prisvirduliuoja Kazys Binkis. Įsiterpia į profesorių pokalbį.

BINKIS: Aš, Binkis, "Atžalyną" esu parašęs! Nu... Dabar Smetonai biografiją rašau, "Joną pas čigonus"! *Vot!* – parašysiu, kad Smetona tarnaitėi vaiką užtaisė – *vot!* ...Aš, Binkis, "Atžalyną" esu parašęs!

Profesoriai neturi ką atsakyti. Pasigyres Kazys Binkis sugrįžta prie kunigų. Toliau, it Majakovskis, deklamuoja jiems ultra modernią poeziją: tram ta tam, motoras, dū dū... lokomotyvas etc. Dvasiškiei šypsosi.

Prie kito stalelio dailininkai taip pat neslepia vienas kitam savo jausmų.

ŽMUIDZINAVIČIUS: Myliu tave, Justinai, už tai, kad tu esi. Tokį myliu, koks tu esi dabar! Tokį tai myliu.

Žmuidzinavičius pabučiuoja Vienožinskį.

KALPOKAS: Visi mes vienas kitą mylim!

VIENOŽINSKIS (*keldamas taure*): Subinès! *Prochvostai! Stukačius!*

Sklèrius susidaužia su Vienožinskiu. Išgeria bruderšaftą. Bučiuojasi.

DUBENECKIS: O ar tu nori su mano boba gyventi?!

KALPOKAS: Nenoriu!

DUBENECKIS (*labai užpykęs*): Tai tu nenori su mano sena boba gyventi!?

KALPOKAS: Noriu!

DUBENECKIS: Olga! Olga, tavęs čia diedas nori!

Herbačiauskas vis buria, Olga įsigilinsi, nieko negirdi.

Vyrai apsikabina, pasibučiuoja, apsikeičia švarkais.

Salomėja Nėris prieina prie Maironio, teškia jam antausį. Maironis atskuka kitą skruostą. S.Nėris demoniškai nusijuokia, išdidžiai grįžta prie savo trečiafrontininkų, rodo pirštais į Maironį - kikeną.

Kazys Binkis vis nerišliau deklamuoja, marma sau kažką po nosim autopilotu, tačiau stovi, nesitraukia nuo kunigų stalo.

KANAUNINKAS (*atleidžiai*): Gražus Lietuvoj auga jaunimas.

PRELATUS: Nieko šventa nebeturi.

MAIRONIS (*skaudindamasis*): O manęs niekam nebereikia, niekam aš nebeįdomus...

PRELATUS: Apsinuoginęs, išverstomis bambomis jaunimas.

BINKIS (*trumpam pabudęs ir mušdamasis į krūtine*): Aš, Binkis, "Atžalyną" parašiau! Aš parašiau "Atžalyną"!

Trečiafrontininkų stalas tyliai užgieda "Internacionalą". Vilkolakininkai persėda prie kito stalo.

Į Konrado kavinę užgriūna ką tik grįžę iš tremties ir kalėjimų Meno mokyklos mokiniai. Nepraleidžia progos pasakyti Sklèriui, ką apie jį galvoja.

TARABILDAITĖ: Fašistas!

JONYNAS: Stalinas!

LIPŠICAS: Šalin parazitas!

TARABILDAITĖ: Šalin direktorių!

JONYNAS: Per tave, per tave katorga, kalėjimas, tremtis!

TARABILDAITĖ: Sugražink, niekše, mano sužlugytą talentą!

DUBENECKIENĖ (*užpykusi*): Kokias čia, *pan Herbaczewski*, nesąmones dabar man kalbi!: ”Moteris nori būti vyru! Man atėjo noras būti moterimi! Su kažkokiu atseit vyru romansuoti!”

HERBAČIAUSKAS: O jūs ką, ponია, norit, kad aš jums visą teisybę pasakyčiau?! Norit!? ...Žinokit, ponია Olga, fliruoti su gyvenimu daug maloniau, negus su šios dienos subernėjusia ir supiemneėjusia viengunge, kuris nuskustus savo vyro ūsus prisikabino sau prie pat ausų...

DUBENECKIENĖ: Chamas!

HERBAČIAUSKAS: Vienas nori būti automobilio švilpuku, antras – dviračiu, trečias – gariniu arkliu, ketvirtas – policisto knypkiu, penktas – Tilmanos fabriko kaminu, šeštas – trotuaro asfaltu...

DUBENECKIENĖ: Lenkas! Žmonės, čia lenkai!!!

HERBAČIAUSKAS: Aš tik prakilniausių jausmų ir ir minčių skaisčiausioje formoje nuolatinis, nenuilstantis žadintojas...

DUBENECKIS: Kas čia lenda prie mano žmonos?!

HERBAČIAUSKAS: Jeigu aš ką nors ir puldinėju, tai tik tam tikslui, kad užpultasis drįstų būti gražesnis ir prakilnesnis kūryboj...

KALPOKAS: Neliesk mano bobos!

HERBAČIAUSKAS: Asmeninės kovos aš nenoriu suprasti ir ji man nerūpi. Man pakanka mano asmeninio dvasinio turto.

BALSAS: Muškit lenkus!

BALSAI: Lenkus muškit!!!

VIENOŽINSKIS: Subinès! *Prochvostai!*

ŽMUIDZINAVIČIUS (*panikoje gerdamas*): *Nadchodzi! Nadchodzi! Nadchodzi!*

Ponia Renė ir Sližienė puola prie Herbačiausko, purto jį. Prie moterų prisijungia kelneriai, prelatas.

PONIA RENĖ: Kada gražinsi Vilnių!?

SLIŽIENĖ: Tai sakei, kad aš *kurva!* Taip sakei?! Ar sakei taip man – ministro žmonai!? Aš gi ne *kurva!* Aš visai ne tokia!

PONIA RENĖ: Vilnių, Vilnių man gražink!

MOKINIAI: Užmušt diktatorių!

TREČIAFRONTININKAI: Šalin senąjį režimą! Kunigus!

SLIŽIENĖ: Į Vilnių! Į Vilnių!

PONIA RENĖ: Apginkim senąją sostinę!

Herbačiauskui pasiteisinti, apsiginti – beviltiška. Konrado kavinėje kilus betvarkei, kiekvienas bando suvesti senas sąskaitas: Sklėrių kėdėmis atakuoja mokiniai, kunigus – trečiafrontininkai, Dubeneckis su Kalpoku nebepasidalina Dubeneckienės Kalpokienės, Vienožinskis išlieja apmaudą ant Žmuidzinavičiaus, Sklėrius, pabėgęs nuo mokinių (šie jau grumiasi su trečiafrontininkais), reikalauja iš Sližienės jam gražinti butą, S.Nėris įsikimba į plaukus Maironiui, Sruoga su Vienožinskiu šaiposi iš prelato Jakšto Dambrausko pažiūrų, kanauninkas Tumas Vaižgantas bergždžiai bando visus išskirti, o karšto būdo Krėvė šokinėja it boksininkas ir pataria kaip pataikyti ar skaudžiau smogti priešininkui.

„Konrado“ kavinėje pasirodo apipešiotas Kipras, aplamdytas Fiodoras ir neatsistebinti pilnakrauju gyvenimu Tardytoja.

FAUSTAS: *Io son digelo!*

(Man nejauku čia!)

MEFISTOFELIS: *Attento! A un segno que faro tutto rischrarsi vedrai!*
(Sustok! Užteks ranka pamoti ir aplink aistra ims liepsnoti!)

(C.Gounod "FAUST" No.18 LA NOTTE DEL SABBA)

*Binkis čumpa dar neapsipratusią Tardytoją, nepaleidžia, šokdina.
Sruoga įsiropščia į "Konrado" kavinės augalą, ūkauja pelėda, nesileidžia nukeliamas.
Kipras ir Fiodoras, naudodamiesi proga, greitai išlenkia po keiolika stikliukų – tikrina ar neužkimęs jų tenoras ir bosas. Nepastebimai ketina pasišalinti.
Vincas Krėvė, šūktelėjęs "Baliuk!", sugražina rašytoją ant žemės.
Kazys Binkis vis šoka su Tardytoja. Kažką kužda jai į ausį. Ši juokiasi, - ištirpsta erdvė, laikas apsičiupinėjantiems partneriams taip pat nebeegzistuoja.
Atsiveria dangus.
Autokratas, pasirodęs it Komandoro statula, kreipiasi į tautą.
Iš Konrado kavinės nešami, tempiami sužeistieji.
Visi sustoja.*

SMETONA: *Paukštis, gyvulys ir žmogus, labiausiai kai dar jauni esti, mėgsta būti linksmi.
Tik ligos ar sielvarto spaudžiamas yra nuliūdes, apsiblausęs.
Tokį intariame nesveiką.
Mane ir su manim atvykusius svečius atvedė ne koks masnumas, o noras pasižūrėti, kaip žaisdami dirbate rimtą darbą.
Matau: jo pagrinde yra ritmas, drausmė, tai gi ir graži tvarka.
Savo vieningais judesiais jūs simboliškai reiškiate mūsų tautos vienybę.
Tai juk ne tik kūno mankšta, bet ir dvasios stiprumas.
Tęskite!*

*Tranki Dainų ir šokių šventė Laikinojoje sostinėje.
"Konrado" kavinėje virsta Valstybės teatro Centrine lože. Iš ložės nugaromis link avanscenos traukiasi garbiausia publika. Smetona išnyksta.*

V scena

Ką tik baigėsi spektaklis, visi patenkinti, sužavėti: aikčioja, dūsauja, kiti geismingai stena. Yra, tiesa, ir skeptikų, jie kuždasi, kad daugiau tikėjosi iš gastrolieriaus.

Aplodismentai.

Isterija.

Pasirodo Kipras ir Fiodoras.

Kažkas pamosuoja carinės Rusijos vėliavėlėmis, turbūt tai Dobužinskis su Dubeneckiu.

Kelneriai su padėklais maloniai siūlo pasivaikinti šampanu, sumuštinukais. Vietos nedaug, todėl judėjimo laisvė apribota. Atsitinka nesusipratimų, ypač nepatenkintos Kauno ponios, nes aplietos ar apdrabstytos turi kuriam laikui pasišalinti. Tie, kurie liko už borto, pavydžiai iš šalies stebi priėmimą, skirtą genialiajam Fiodorui Šaliapinui ir jo bosui pagerbti.

Visi nori susidaužti su bosu, sveikina jį, drąsesni spėja patapšnoti per petį ar nors paliesti jo rūbo kraštelį. Jei nepavyksta iki Šaliapino prasibrauti, tinka ir Kipras Petrauskas ar kukli Aleksandra Staškevičiūtė.

BINKIS: "Valio!" gastrolieriui!

GERBĖJAI: Valio! Valio!

BINKIS: O dabar – banguojantis "Valio!"

GERBĖJAI: "Valiooooooooooooo....!"

BINKIS: Tris kartus "Valio!"

GERBĖJAI: Valio! Valio! Valio!

BINKIS: Ir dar kartą "Valio!"

GERBĖJAI: Valio!

BINKIS: Darniau, visi darniai: "Valio!"

GERBĖJAI: Valio!

BINKIS: Moterys, ten moterys nesigridi: "Valio!"

MOTERYS (*nebedarniai*): Valio!

BINKIS: O dabar visi "Valio!" su... "Ilgiausių metų!" ... *Ilgiausių Metų ilgiausiųuuuu...*

Valstybės teatro administracija neutralizuoja įkaušusį Binkį - entuziastą.

Atsiradęs fotografas iš minios renka jo kompozicijai reikalingus asmenis. Sustato, susodina šalia gastrolieriaus. Nufotografuoja istorijai. Paleidžia.

SLIŽIENĖ: Aš daug, maestro, visko girdėjusi, bet kad taip iki pat pačios apačios sujaudinti...

PONIA RENĖ: Leiskite, aš jus...

Ponia Renė klaupiasi, puola bučiuoti Fiodorui Šaliapinui ranką. Bosas pasibrangina, tačiau priverstas nusileisti.

Kipro rankos, deja, niekas nebučiuoja.

Dailininkai ir literatai vis aktyviau tuština kelnerių siūlomis gėrimus; Vienožinskis ima iškart po kelias taures.

KIPRAS: Aš čia vienintelis, kuriam publika plojo už arijas.

FIODORAS: Į mane buvo sutelktas visas publikos dėmesys.

KIPRAS (*lyg tarp kitko, šiek tiek pavyduliaudamas dėmesio ir garbės*): Tu ten tuos "Aukso veršio" kupletus nelabai švariai padainavai. Palausyk:

*Vosstajot na brata brat,
Na zemle rkovavyj ad,
Stonom vsia zemlia polna.
Toržestvuet satana!*

FIODORAS (*nepatenkintas pastaba*): Tavo Fausto kavatina buvo beviltiška.

KIPRAS (*ambicingai įsižeidęs*): Ariozo antrajame veiksmo visai netiksliai intonavai.

FIODORAS (*nelinkęs likti skolingas*): Tavo meilės prisipažinimas Margaritai – ožio mekenimas.

KIPRAS: O tu...

FIODORAS: *Sam ty, Kipras...*

Kipras su Fiodoru jau nori susikibti, tačiau pačiu laiku vėl atsiradęs fotografas partnerius sustato į kompoziciją ir padaro dar vieną istorinę nuotrauką; po blykstės – rezultatas ekrane.

Partneriai išgeria. Susitaiko.

Binkis bučiuoja Tardytoją.

S. Nėris išdidžiai su taure rankoje sukinėjasi tarp svečių ir apsimeta nepastebinti Maironio, kai šis ją nori užkalbinti ir kažką labai svarbaus pasakyti.

Kalpokas peršasi Dubeneckienei.

Vienožinskis grūmoja pirštu Sklėriui.

Meno mokykos mokiniai, naudodamiesi proga, daug valgo ir geria.

Centrinėje ložėje atsidaro durys.

Išeina apsauginiai.

Klegesys nurimsta.

Pasirodo autokratas su savo žmona Zofija, eina link Fiodoro ir Kipro.

Žmonės prasiskiria.

Autokratas sustoja.

Nejauki tyla, net dailininkai nedrįsta žvanginti savo stiklais. Autokratas uždainuoja.

SMETONA (*kreipdamasis į gastrolieriu*): *Menas ir mokslas yra kūryba.*

Autokratas susimąsto. Kurį laiką tyli, tačiau netrukus, skvarbiai apžiūrėjęs susirinkusius, pagauna mintį ir tęsia.

SMETONA: *...Jos pagrinde – meilė.*

Autokratas vėl kuriam laikui nutyla. Zofija, palyginusi švarko skverną, padrąsina tęsti savo vyrą.

SMETONA: *O meilę seka neapykantos šešėlis – pavydas. Dar gilioji senovė yra patyrusi, kad niekur nėra tiek daug nesantarvės, kaip menininkų tarpe. Nėra ko stebėtis: meilė turi aistrų. Nesuvadyta ji pavydu pasireiškia. Tik augštą tikslą turint prieš save pasiekiamą armoniją – santarvė. Menui reikia inveikti žemųjų jausmų sritis ir pasiekti kriamoji meilė. Ji gimdo tikrą menininką – be pavydo. Iš neregimos sielos jis sukuria jos gražų regimą atvaizdą. Mes juo gėrimės.*

Apsauginiai apjuosia Fiodorą Šaliapiną tautine juosta – taip pagerbia. Antra. Trečia. Vynioja į mumijos kokoną.

SMETONA: *Tiesa virsta grožiu, o grožis – tiesa.*

Ant Kipro, Maironio, Nėries taip pat rišamos juostos, šie ir kiti pamažu virsta skulptūromis – autokrato instaliacija.

SMETONA: *Menas yra platus dalykas, išsišakojęs. Šiandien mes jaučiame tą jo šaką, kuri spalvomis ir linijomis, šviesa ir šešėliais vaizduoja grožį. Žmogus ilgisi grožio pats ir kitam nori jį rodyti.*

Vis daugiau gyvųjų virsta skulptūromis. Autokratas patenkintas savo kūriniumi; Centrinė ložė – tarpukario garsenybių parkas.

SMETONA: *Kūrėjas ir stebėtojas kits kitą atjaučia dėl to, kad grožis jiems ingimta. Vienas moka ne tik gražiai jausti, bet ir tą gražumą kitiems reikšti. O kiti jį atjausti. Štai kodėl menas darosi inmanomas visuomenei. Voila!*

Autokratas lėtai apžiūrinėja savo amžininkų skulptūrų parką, susiranda vietelę, pats virsta skulptūra. Sustingsta.

Temsta.

Vėl žiema.

Vėl sninga ant biustų, statulų, bareljefų. Kaune – niūrus XXI amžius.

Gaivališkas kankanas – gyvenimas tęsiasi.

Uždanga